

www.ketab.ir

شهادت و قضاوت زنان در فقه امامیه و حنفیه

مؤلفان :

دکتر محمدجواد کوچک یزدی (عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور)

فیصل حلافی (کارشناس ارشد دانشگاه پیام نور)

دکتر سعید حاتمی تاجیک (عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور)

سرشناسه	: کوچک یزدی، محمدجواد، ۱۳۳۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: شهادت و قضاوت زنان در فقه امامیه و حنفیه/مولفان محمدجواد کوچک یزدی، فیصل حلافی، سعید حاتمی تاجیک.
مشخصات نشر	: تهران: گروه آموزشی مدرس، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۸۳ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۱۶۵۳۳-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: گواهی و گواهان (فقه)
موضوع	: Witnesses (Islamic law)
موضوع	: گواهی و گواهان (فقه حنفی)
موضوع	: Witnesses (Islamic law, Hanafi)
موضوع	: قضاوت (فقه)
موضوع	: Judgment (Islamic law)
موضوع	: قضاوت (فقه حنفی)
موضوع	: Judgment (Islamic law, Hanafi)
موضوع	: زنان (فقه)
موضوع	: Women (Islamic law)
موضوع	: زنان (فقه حنفی)
موضوع	: Women (Islamic law, Hanafi)
شناسه افزوده	: حلافی، فیصل، ۱۳۶۹ -
شناسه افزوده	: حاتمی تاجیک، سعید، ۱۳۵۱ -
رده بندی کنگره	: ۴/۱۹۵BP
رده بندی دیویی	: ۳۷۵/۳۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۲۸۱۱۶۸

www.sanjesh.ir
sanjeshodanesh@iran.ir

عنوان: شهادت و قضاوت زنان در فقه امامیه و حنفیه

مولفان: محمدجواد کوچک یزدی، فیصل حلافی، سعید حاتمی تاجیک

ناشر: انتشارات سنجش و دانش

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۹

صفحه آرای: مهدیه مخبری

قطع و تیراژ: وزیری، ۵۰ نسخه

«کلیه حقوق برای مؤلف محفوظ است»

بهاء: ۲۵۰۰۰۰ ریال

چاپ و نشر: تهران، ملارد، مارلیک، بلوار هفت تیر، مجتمع تجاری اداری امیر، آکادمی تخصصی دکتری

مرکز پخش: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، پلاک ۱۲۶

تلفن تماس: ۰۲۱-۶۵۱۴۰۰۲۷

پیشگفتار:

قضاوت و شهادت زنان یکی از مباحث چالشی در فقه است. درک موقعیت حقوقی و شان انسانی زن متوقف بر تحقیق بی طرفی است که بر مبنای طبیعی و واقعی استوار باشد، متأسفانه بیشتر اوقات، فرار از افراط مردم را به تفریط سوق می دهد و یا نفرت از تفریط به گزافه گویی و افراط وا می دارد. لذا ما در این تحقیق به صورت کاملاً بی طرفانه درصدد بررسی یکی از تفاوت‌های فقهی و حقوقی بین زن و مرد هستیم و به این هم اعتقاد داریم که درست اندیشی و انصاف این نیست که مثلاً اگر زن در گذشته حقوق محدودی داشته به او حقوق نامحدودی ارزانی شود، بلکه باید با منظور نمودن واقعیت‌ها و مقتضیات طبیعی و نیازهای اساسی، زن را به حق واقعی و طبیعی او رسانید. از جمله تفاوت‌های فقهی و حقوقی بین زن و مرد، تفاوت آنان در بحث شهادت و قضا است. قضا نوعی اعمال ولایت شرعی از جانب خداوند است و به مقتضای آن تصرف در جان و مال و عرض افراد دارد. بنابراین امر بسیار خطیری است که انجام صحیح آن نیازمند شرایطی خاص است که از عهده ی هر کسی بر نمی آید. بنابر این از جمله شرایطی که فقها برای قاضی بر شمرده اند، شرط ذکوریت قاضی است که البته در بین فقهای امامیه پیرامون این شرط اختلاف نظر وجود دارد. دیدگاه غالب در مذاهب فقهی مسلمانان و نظر اکثر قریب به اتفاق فقهای اسلام در مورد قاضی این است که زن مجاز به قضاوت نیست. در مقابل این دیدگاه دو نظر دیگر هم وجود دارد؛ نظر اول: مربوط به ابوجعفر طبری، مبنی بر جواز قضاوت زن، به صورت مطلق است. نظر دوم: از ابوحنیفه که با انتخاب حد وسط دو نظر قبل، معتقد است در اموری که شهادت زن در آنها پذیرفته شده باشد، قضاوت زن، مجاز است. اختلاف مذاهب فقهی در باب جواز و یا عدم جواز قضاوت زن به دلیل تعبدی مستند نیست. در متون مقدس و بیان معصومان که دیدگاه اسلام است، نظر صریح در مورد قضاوت زن وجود ندارد. ادله ای که در عدم جواز قضاوت زن از نظر اسلام ارائه شده یا فهم‌هایی اجتهادی و استنباط از آیات و روایات است، یا اجتهادی و رای آیات و روایات. در این دلایل، عموماً به روایاتی استناد شده که از لحاظ سند معتبر نیستند، از این رو کسانی که جواز قضاوت زن را پذیرفته اند، آن روایات را حجت ندانسته اند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۳	پیشگفتار
۱	فصل اول : کلیات
۲	مقدمه:
۴	سابقه و پیشینه
۶	فصل دوم: دیدگاه اسلام در مورد احکام حقوقی زن
۷	جایگاه حقوقی زن در جاهلیت
۷	حقوق اجتماعی زن در عصر جاهلیت
۸	حقوق سیاسی زن در عصر جاهلیت
۸	حقوق مالی زن در عصر جاهلیت
۹	جایگاه حقوقی زن در اسلام
۱۱	حقوق اجتماعی زن در اسلام
۱۱	حقوق اجتماعی زن در رواج
۱۳	حق شهادت
۱۳	قضاوت
۱۴	حقوق سیاسی زن در اسلام
۱۴	بیعت
۱۶	جهاد
۱۶	حقوق مالی زن در اسلام
۱۶	حق ارث
۱۸	حق وصیت
۲۰	حق دبه
۲۲	حق مالکیت
۲۳	مهریه
۲۴	حق نفقه
۲۵	حق انفاق و صدقه
۲۷	فصل سوم: شهادت زنان در فقه امامیه و حنفیه
۲۸	فقه امامیه
۳۲	فقه حنفیه
۳۴	شهادت (گواهی)
۳۴	واژه شهادت

۳۵	.....	حجّیت شهادت در فقه
۳۹	.....	شهادت زنان
۳۹	.....	شهادت زن در اقوال فقهای امامیه
۳۹	.....	قائلین به موضوعیت داشتن شهادت در دعاوی
۴۶	.....	قائلین به طریقت شهادت زن
۴۷	.....	نصاب گواهی زنان
۴۸	.....	شهادت زنان در مذهب حنفیه
۵۱	.....	فصل چهارم: قضاوت زنان در فقه امامیه و حنفیه
۵۲	.....	تعریف قضاوت
۵۳	.....	اهمیت مقام قضا در اسلام
۵۵	.....	اقسام قاضی:
۵۶	.....	شرایط قاضی در فقه اسلام
۵۶	.....	بلوغ:
۵۶	.....	عقل:
۵۷	.....	ایمان:
۵۷	.....	طهارت مولد:
۵۸	.....	علم (اجتهاد):
۶۱	.....	کتابت
۶۱	.....	حریت
۶۱	.....	بصر
۶۲	.....	ذکوریت
۶۳	.....	قضاوت زنان
۶۳	.....	آرای فقهای امامیه پیرامون قضاوت زنان
۶۴	.....	ادله فقهی منع قضاوت زنان و نقد آنها
۷۳	.....	نتیجه
۷۴	.....	رای فقهای اهل سنت با توجه به نظر مذهب حنفیه در مورد قضاوت زن
۷۴	.....	دلایل مخالفین
۷۷	.....	نتیجه:
۸۰	.....	فهرست منابع